

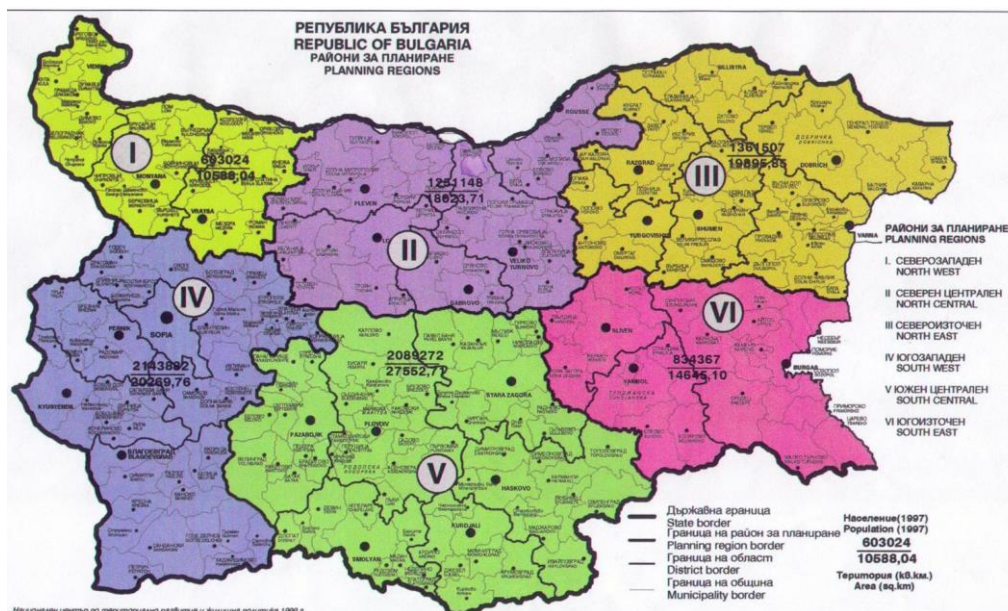
НАУЧНА ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ ИНФЛУЕНЦА А ПО ПТИЦИТЕ (НРАИ)

във връзка с определяне на основните рискови фактори от проникване на НРАИ за извършване на първоначално частично заселване в промишлен животновъден обект за отглеждане на бяла пекинска патица, обл. Силистра

(във връзка с чл. 49, ал. 5 от Наредба № ДВ-103 от 21.08.2006 г. за мерките за профилактика, ограничаване и ликвидиране на болестта инфлуенца (грип) по птиците/издадена от министъра на земеделието и горите, обн., ДВ, бр. 83 от 13.10.2006 г., в сила от 1.07.2007 г., изм., бр. 95 от 1.12.2009 г., в сила от 1.12.2009 г., бр. 64 от 3.08.2018 г., в сила от 3.08.2018 г.)

Въведение

Животновъдният обект е индустриална ферма за отглеждане на бяла пекинска патица и се намира в обл. Силистра. Разположен е в Североизточен район, включващ и областите Добрич, Варна, Шумен, Търговище и Разград. Североизточен район граничи със Северен Централен и Югоизточен райони. На север Област Силистра граничи с Р. Румъния – поречие на р. Дунав и сухоземна граница.

1. Правно основание – вижте Приложение 1.

2. Цел

Целта на научната оценка на риска за населване на птицевъдните обекти е да се идентифицират основните рискови фактори в област Силистра от Североизточен район водещи до риск от поява на високопатогенна Инфлуенца А при домашните птици.

3. Оценка на нивата на риска при появата и разпространението на НРАІ

3.1. Идентификация на потенциалните рискови фактори, свързани с появата на огнища на НРАІ

Оценката на риска се фокусира върху оценката на вероятността от нова поява и разпространение на Инфлуенца А по птиците в рамките на Североизточен район.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига (ЦОРХВ) извърши оценка на факторите, които могат да повлияят на разпространението на болестта и евентуално посоката на разпространение на вируса на Инфлуенца А по птиците и оцени дали някои области в района са изложени на по-висок риск от разпространение от други.

За да се идентифицират **потенциалните рискови фактори**, свързани с появата на огнища на НРАІ, становищата на изтъкнати експерти са комбинирани със знания, основани на достъпните в момента данни от научната литература, Регламент (ЕС) 2016/429, Делегиран регламент (ЕС) 2020/687, оценката на риска на Европейският орган по безопасност на храните (ЕОБХ) за епидемията от НРАІ от щам H5N8 от 2021 г. и опита, който вече е натрупан по време на епидемията от Инфлуенца А по птиците в Европа и България през последното десетилетие и въз основа на оценката на показателите, способстващи за запазване на вируса в дивата природа и способстващи за повторната му поява.

Предвиждайки, че пространствено-времето идентифициране на рисковите фактори може да помогне за предотвратяване или контрол на огнищата на НРАІ в Североизточен район на България, ЦОРХВ идентифицира **тринадесет групи от потенциални рискови фактори (показатели)**, които биха могли да повлияят за повторната поява и разпространението на Инфлуенца А по птиците. Тези групи показатели (фактори на риска) са избрани въз основа на опит, който вече е натрупан по време на епидемията от инфлуенца А по птиците в Европа и България през последното десетилетие и въз основа на оценката на показателите, способстващи за запазване на вируса в дивата природа и способстващи за повторната му поява. Относителното въздействие на всеки **потенциален рисков фактор** се определя с помощта на многокритериен подход за анализ на решенията. Разработването на комплексна оценка на риска от поява на НРАІ представлява ценен източник на информация за управляващите риска.

На 14 септември 2011 г. ЕОБХ публикува обхватно научно становище, относно Инфлуенца А по птиците, в което се потвърждава, **че стриктното прилагане на мерките за биологична сигурност играе ключова роля за предотвратяването на разпространението на вируси на НРАІ от дивите към домашните и други видове птици, отглеждани в затворени помещения.** В рамките на това становище на ЕОБХ беше направена оценка и бяха набелязани рисковете от проникването на вирус на НРАІ в птицевъдните стопанства – като например **отглеждането на домашни водоплаващи (патици и гъски) заедно с други видове домашни птици**, както и рисковете, свързани с **пускането на отглеждани птици в природата с цел възстановяване на запасите от пернат дивеч.**

Основните **идентифицирани потенциални рискови фактори, свързани с появата на огнища на НРАІ**, биха могли да се обобщят както следва:

1. Екологични фактори, свързани с разпространението на НРАІ.

За да картографираме риска от НРАІ във връзка с природните и **антропогенни променливи** идентифицирахме **две горещи точки** за потенциални огнища на НРАІ в района на област Силистра, както и коридори, свързващи двете зони **на горещи точки**.

В горещата точка I има потенциал на мигриращи птици да донесат нови щамове на Инфлуенца А по птиците, които могат да се реасортират със съществуващи щамове, за да образуват нови АІ вируси, някои от които да са НРАІ.

В горещата точка II предполага производство на домашни птици с висока плътност (и то различни видове птици – водоплаващи и кокошеви, и различни направления), където са възможни огнища на ендемични Инфлуенца А вируси. Комуникационните коридори, които свързват двете горещи точки, допълнително улесняват предаването на НРАІ и биха могли да доведат до поява на огнища от НРАІ в района на птицефермата, обл. Силистра.

Също така продължават да се появяват огнища на епизоотичен фронт от 14 000 км на два континента – Европа и Азия. През последните 8 години продължава да се съобщава за огнища на високопатогенна Инфлуенца А по птиците (НРАІ) с различни патотипове Н5 и са установени и **множество рискови фактори**.

2. Пространствената и времева екология на вирусите на Инфлуенца А по птиците е все още слабо проучена. Наложително е прилагането на дългосрочни мерки за контрол, като се има предвид потенциалът за генетичен обмен между Инфлуенца А вирусите с НРАІ и нископатогенна (LPAI) антигенна характеристика.

3. Влажните зони предизвикват голямо безпокойство по отношение на НРАІ в Европа, тъй като тези местообитания често се използват едновременно както от диви, така и от домашни птици. Следователно дивите птици могат да служат като вектор на вируси на Инфлуенца А и периодично да прехвърлят по веригата тези вируси на домашни птици;

4. Свободно отглежданите домашни птици при определени условия играят решаваща роля за разпространението на Инфлуенца А вируси с НРАІ и LPAI антигенна характеристика към кокошевите видове, **поради което съвместното отглеждане на тези два вида (водоплаващи и кокошеви) се отчита като основен рисков фактор за предаване на инфлуенца А на кокошевите видове**.

5. Антропогенният фактор. Съвсем наскоро вниманието беше съсредоточено върху взаимодействията човек-природа във връзка с моделите на предаване и огнища на НРАІ.

Рискът от НРАІ се увеличава в съответствие с:

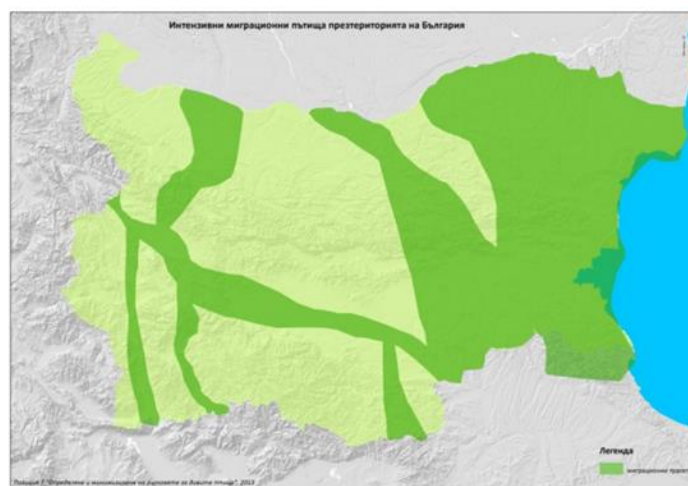
6. Висока интензивност на производството и транспортирането на птици. Рискът от проникване и разпространение на Инфлуенца А вируси е висок по време на целия производствен процес и особено при движение на птици по технологичните връзки между производствените субекти;

7. Ограничаване на достъпа на неоторизиран персонал през целия производствен цикъл и/или контактът с диви птици. Ако домашните птици не могат да бъдат държани в затворени помещения по време на рискови периоди с цел предотвратяване на директен контакт между диви и домашни птици, или чрез намаляване на размера на външната площ и/или чрез използване на мрежа, храненето и поенето на птиците трябва да бъдат осигурени под покрив. Докато производството на домашни птици може да повлияе на статичния пространствено-времеви модел на рисковите фактори, свързани с НРАІ, то транспортирането на домашните птици може да повлияе на динамиката на тези фактори.

8. Тесни контакти между мигриращите птици и домашните птици

Известно е, че дивите птици, и по-специално прелетните водолюбиви птици са естествени гостоприемници на вирусите на Инфлуенца А, които те пренасят по време на своите сезонни миграции, обикновено без да показват признаци на болестта. От 2005 г. насам обаче стана ясно, че вирусите на НРАІ от подтип Н5 са в състояние да заразят прелетните птици, които след това могат да разпространят същите вируси на дълги разстояния между континентите. Прелетните водолюбиви птици представляват най-вероятният вектор за въвеждане на вируса на НРАІ във фермите, главно през Североизточната и Източната част на Р. България по миграционните пътища. Необходим е прицелен активен надзор на Инфлуенца А вирусите, комбиниран със засилен пасивен надзор при диви прелетни птици в няколко приоритетни региона на страната. Патиците мюлари са особено приоритетни гостоприемници за Инфлуенца А вируси с ниска патогенна характеристика (LPAI), тъй като те най-често са апатогенни за тях, но могат да причиняват ниска смъртност или намалена носливост сред кокошевите видове птици;

Мигриращи птици могат да се наблюдават над цялата територия на България. Известните интензивни миграционни пътища обаче са в източната част на страната - *Via Pontica*, в който попада област Силистра, в западната част по протежението на река Струма (*Via Aristotelis*) и по поречието на реките Марица и Тунджа.

Фигура 18 Актуализирана карта на миграционните пътища през България

9. Тесен контакт между хората и домашните птици. Тесният контакт между хората и домашните птици се осъществява най-често с неодушевени предмети (оборудване, работно облекло и пособия) или транспортните средства за фураж, яйца, и други товари. По-нататък следва да се оцени риска от НРАІ във връзка с взаимодействията между хората и природните системи с картографиране на

пространственото разпределение на рисковете от НРАІ, както и тяхната динамика в рамките на цялата година и технологичните връзки между производствените субекти.

10. Управление на отпадъците във фермите, заедно с извозването и изхвърлянето на постелята, и утилизирането на трупове на умрелите птици. Това са ключови компоненти, които трябва да се вземат предвид, за да се оцени рискът от заразяване на домашни птици с вирусите на Инфлуенца А;

Данни за домашни и диви птици:

11. Плътност на популациите от птици. Предполага се, че рискът от НРАІ може да бъде висок в извънградските райони, където плътността на населението е ниска или междинна, но плътността на птиците е висока. И обратно, по-нисък риск може да се приеме за райони с много висока човешка плътност (напр. големи градове) и в райони с по-ниската плътност на птиците;

Плътността на патиците обикновено се разглежда като показател за способността да се осигури резервоар за вируси на АІ с ниска патогенна характеристика (НРАІ), докато плътността на кокошевите птици е свързана с висок потенциал за бързи огнища, предвид високата им чувствителност към Инфлуенца А вирусите – особено тези с НРАІ – домашните патици, заразени с НРАІ обикновено могат да оцелеят до около 7 дни, докато пилетата обикновено умират за около 1 ден. *Следователно, преди да се включат тези данни в оценката на риска, ние прилагаме коефициент на тежест 7 към слоя плътност на патиците;*

12. Нивото на организация на надзора на Инфлуенца А в района и страната. За осъществяването на ефективен активен и пасивен вирусологичен надзор при домашните, синантропните и диви птици се препоръчва уведомяване за съмнителни клинични признаци, намалена носливост при кокошки носачки или масова смъртност. Те трябва да бъдат съпътствани още и от серологична програма за надзор, и / или програма за вирусологично изследване на птиците;

13. Разпространение на Високопатогенната инфлуенца А в съседни райони, съседни страни и в Европа

Появилата се епидемична вълна на НРАІ в Европа в края на 2014 г., която продължава да се разпространява активно, е резултат от директния или индиректен контакт с инфектирани диви прелетни птици, мигриращи по евро-азиатските миграционни пътища и пропуски в мерките за биосигурност на фермите.

Епидемичният сезон (2020/21 г.) в Европа на НРАІ започна в края на октомври 2020 г., когато бяха съобщени първите случаи при диви птици в Холандия. Първият открит вирус НРАІ бе от подтип Н5N8, различен от този, който циркулираше през първата половина на 2020 година. От тогава и до края на 2020 г. беше установено, че голям брой мъртви и болни диви птици, предимно от мигриращи видове, са заразени с вируси на НРАІ от подтипове Н5N8, Н5N5, Н5N1 и Н5N3, открити от няколко държави от ЕС. Най-голям брой случаи на диви птици са регистрирани в северната част на Германия, Дания и в Нидерландия. Между октомври и края на декември 2020 г. болестта е потвърдена и при домашни птици в Хърватия, Дания, Франция, Ирландия, Германия, Холандия, Полша, Швеция и Обединеното кралство.

Според анализа на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA)¹, през епидемичен сезон 2021 – 2022 г. се развива най-голямата епидемия от Инфлуенца

¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7415> ; ЦОПХВ, Епидемиологичен анализ на инфлуенца а по птиците за периода март – юни 2022 г. <https://corhv.government.bg/%D0%97%D0%9E%D0%9E%D0%98%D0%9D%D0%96-%D0%94-%D0%A0-%D0%9D%D0%90%D0%94%D0%95%D0%96%D0%94%D0%90-%D0%9B%D0%A3%D0%9A%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90-%D0%9E%D0%9D%D0%A1:-%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%90-%D0%98%D0%9D%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%AF:-%D0%95%D0%BF%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7-n-27-1935>

А по птиците, наблюдавана досега в Европа, засегнала 36 европейски държави с общо 2 398 огнища при домашни птици, 46 милиона умъртвени птици в засегнатите стопанства, 168 случая при птици отглеждани в плен и 2 733 случая при диви птици.²

В периода 16 март ÷ 10 юни 2022 г. 28 държави от Европейския съюз (ЕС) и Обединеното кралство са докладвали за общо 1 182 случая на НРАІ: при домашни птици (750), диви (410) и птици, отглеждани в плен (22).

Само за периода от **29.07.2022 г. до 04.08.2022 г.** 10 държави членки са докладвани общо 48 огнища на НРАІ засегнати обекти за отглеждане на домашни птици – на територията на Франция, Нидерландия и Молдова.

Наблюдава се значителен спад на броя на докладваните огнища с около 60% на седмична база. Към момента се наблюдава **сравнително трайна тенденция за намаляване на положителните случаи на болестта при домашни птици и птици отглеждани в плен, докато броят на огнищата при диви птици от началото на 2022 г. се запазва сравнително константен** (открити са най-малко при 45 вида диви птици: най-малко при 11 вида водоплаващи птици, 9 вида грабливи птици и 25 други видове диви птици).

Най-голямо разпространение на вируса сред дивите птици има на територията на Франция и Нидерландия.

За периода март – юни 2022 г. 86% от огнищата при домашни птици са вторични, поради разпространението на вируса на НРАІ между стопанствата. Франция представлява 68% от общия брой огнища при домашни птици, Унгария – 24%, а всички останали засегнати държави – по-малко от 2%. Най-много докладвани случаи при диви птици са докладвани от Германия (158), следвана от Нидерландия (98) и Обединеното кралство (48).

От началото на август т.г. в Европа са докладвани общо 228 огнища на НРАІ. Засегнати са обекти за отглеждане на домашни птици на територията на Франция, Нидерландия, Белгия, Германия, Испания, Дания, Финландия, Исландия, Норвегия, Ирландия, Португалия и Молдова. При 5 огнища се касае за актуализиране на данни за огнища, докладвани през пролетта (3 огнища във Франция) или за закъсняло обявяване (2 от тях, обявени през периода в Албания като вторични огнища са потвърдени в края на март, началото на април като H5N8).

За периода на територията на 8 държави са докладвани общо 77 огнища на НРАІ. Огнища на НРАІ при диви птици са докладвани на територията на **Сърбия**, Белгия, Франция, Ирландия и Нидерландия. Обекти за отглеждане на домашни птици са засегнати във Франция, Германия, Нидерландия, **Сърбия** и Португалия.

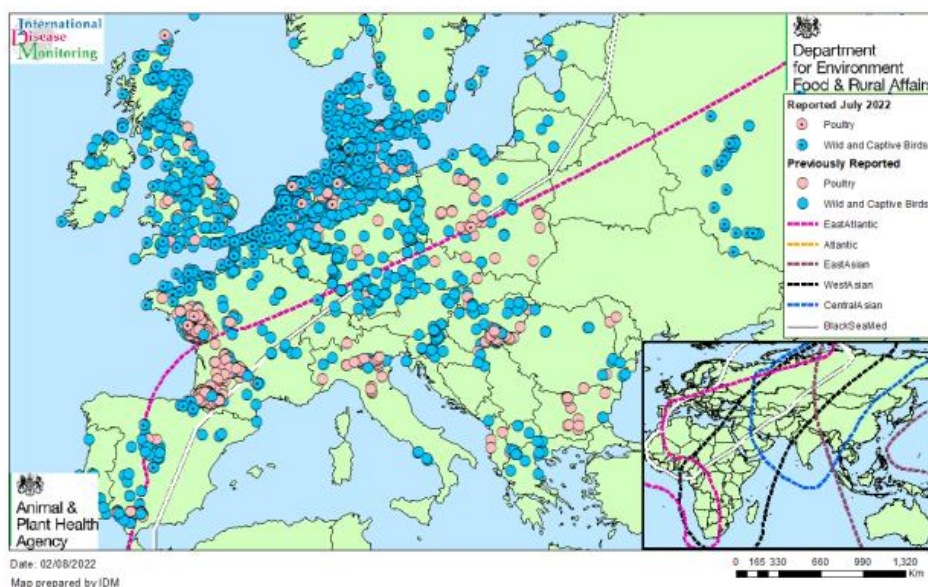
За периода в северната част на Република Сърбия са докладвани 7 огнища на НРАІ при диви и домашни птици. Болестта е потвърдена при открити мъртви четири диви птици и в три животновъдни обекта тип лично стопанство.

Съседните на нас страни – **Република Северна Македония, Гърция и Румъния** не са обявявали огнища на НРАІ при домашни и диви птици.

² https://food.ec.europa.eu/system/files/2022-08/ad_adns_outbreaks-per-disease_0.pdf

Карта № 1. Разпространение на огнищата на Високопатогенна Инфлуенца А по птиците (данни от OIE и DEFRA) при домашни птици, птици в плен и диви птици на територията на Европа, през периода януари 2022 г. до 01 август 2022 г. и миграционните пътища на дивите птици

Съгласно последният доклад на Европейският орган за безопасност на храните³ това е най-мощното разпространение на вируса на НРАИ до момента, като по-голяма устойчивост на вируса при диви птици (в сравнение с епидемичния сезон 2020/2021 г.) показва, че той може да е станал ендемичен сред популациите на диви птици в Европа което означава, че рискът от разпространение на вируса сред домашните птици, хората и дивата природа в Европа остава през цялата година, с най-висок приоритет през есенните и зимните месеци. Особено това важи за животновъдни обекти, в които птиците се отглеждат на открито и в близост са разположени птицевъдни обекти, в които се отглеждат кокошки, бройлери и водоплаващи.

³ EFSA, Avian influenza overview December 2021 – March 2022, <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7289>; EFSA, Avian influenza overview March – June 2022; <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7415>

Тази констатация е във връзка и с доклада на ЕОБХ, че удължаването на рисковия период от своя страна е предизвикателство за устойчивостта на прилаганите мерки за биосигурност (забрана за отглеждане на открито) във високорисковите зони, какъвто и Североизточния регион. Наблюдава се промяна в съотношението на засегнатите диви птици от водоплаващи до грабливи и други видове птици, което предполага **изместване на инфекцията от мигриращите през зимата птици към дивите птици, които пребивават или се размножават в Европа** (включително и тези, които се размножават в колонии).

Съгласно препоръките в доклада действията на компетентните органи следва да включват определянето и бързото прилагане на подходящи и устойчиви стратегии за намаляване разпространението на НРАІ, **включително и разделно отглеждане на кокошеви и водоплаващи птици**, като подходящи мерки за биосигурност и ранно откриване.

Резултатите от генетичния анализ показват, че вирусите, които в момента циркулират в Европа, принадлежат към clade; kfhf 2.3.4.4b. Някои от тези вируси бяха открити и при диви бозайници в Холандия, Словения, Финландия и Ирландия, показващи генетични маркери за адаптация към репликация при бозайници. След последния доклад Обединеното кралство съобщи за една инфекция на хора с А(Н5N1), Китай за 17 човешки инфекции с А(Н5N6) и Китай и Камбоджа 15 инфекции с А(Н9N2) вирус. **Рискът от инфекция за общото население в ЕС/ЕИП се оценява като нисък, а за професионално изложените хора – нисък до среден.**

Докладвани са три подтипа вирус: както и през предишния отчетен период, огромното мнозинство са били огнища на А(Н5N1) (858), докато А(Н5N8) е докладван в три огнища (две Косово и едно в Дания), а един А(Н5N2) е докладван в Полша в края на февруари. Тридесет и две огнища (в България, Франция и Италия) са докладвани като А(Н5Nx), без спецификация за N-тип. За видовете и производствения тип, участващи в огнища, предприятията за угодяване остават най-засегнатата категория, по-специално освен тези, които отглеждат домашни патици за производство на гъши дроб. Общо увеличение засяга броя на предприятията за угодяване на птици, докато не се наблюдават разлики по отношение на разпределение на размерите на фермите по видове и производствени видове през предходния (2020-2021) и текущия сезон (2021-2022).

1 Епидемиологична обстановка в България

Началото на грипната вълна, засегнала България в началото на тази година стартира през октомври – ноември 2021 г. Пикът на заболяването беше ясно изразен през април и май 2022 г. През тази грипна вълна бяха засегнати кокошеви и водоплаващи птици с най-висока концентрация в обл. Плевен и обл. Пловдив.

От 1.01 – 10.08.2022 г. в България са констатирани 19 огнища на НРАІ с 712 076 засегнати птици при домашни и диви птици или птици, отглеждани в плен, в областите Пловдив, Хасково, Пазарджик, Стара Загора, Плевен, Габрово, Бургас, като последното огнище е от 10.06.2022 г. в област Добрич.

Засегнати за периода са над 175 хил. домашни птици. За същия период в страната са констатирани и три огнища на НРАІ при диви птици – 2 птици в плен в област Плевен (05.2022 г.) и 2 диви птици в област Бургас (през януари и април 2022 г.).

Последното огнище на НРАІ в България е от 10.06.2022 г. в обект с 3200 патици мюлари за месо на територията на с. Стефаново в област Добрич. Заболяването е потвърдено при извършване на пасивен надзор в обекта. Със Заповед РД 11-

1186/10.06.2022 г. на изпълнителния директор на Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ) са разпоредени мерките за контрол, както и населените места попадащи в надзорната и защитна зона около засегнатия обект. Ограниченията, наложени в защитната и надзорна зона около огнището, се прилагаха до 11 юли 2022 г. Това огнище отстои на около 95 км от с. Чуковец, област Силистра.

От тогава насам не са докладвани нови огнища и към настоящият момент епидемичната обстановка в страната е спокойна по отношение на НРАІ и се отбелязва затишие в разпространението на епидемията.

Таблица с огнища на Високопатогенна инфлуенца А по птиците (НРАІ) в България за периода 1.01 – 10.08.2022 г. (по обявяването в ADIS)

№	Национално обявяване	Тип	Дата на докладване	Област/Община	Брой птици	Видове птици
1	РД 11-1186/10.06.2022 г.	Н5	2022-06-10	Добрич; Стефаново	3200	Патици мюлари
2	RD11-850/04.05.2022	Н5	2022-05-04	Габрово; Севлиево	16118	Пекински патици (развъдно ято)
3	RD11-852/04.05.2022	Н5	2022-05-04	Габрово; Севлиево	15755	Пилета бройлери
4	RD11-835/03.05.2022	Н5	2022-05-03	Плевен; Пордим; Вълчитрън	34850	Пекински патици
5	RD11-837/03.05.2022	Н5	2022-05-03	Плевен; Славяново	15960	Кокоски носачки
6	RD11-836/03.05.2022	Н5	2022-05-03	Плевен; Славяново	28796	Патици мюлари
7	RD-824/29.04.2022	Н5	2022-04-29	Плевен; Славяново	99200	Пекински патици
8	РД11-824/29.04.2022	Н5	2022-04-29	Плевен; Славяново	66617	Пекински патици
9	РД11-814/28.04.2022	Н5	2022-04-28	Плевен; Славяново	71811	Пилета бройлери
10	РД11-813/28.04.2022	Н5	2022-04-28	Плевен; Славяново	27877	Патици мюлари
11	РД11-812/28.04.2022	Н5	2022-04-28	Плевен; Славяново	19741	Патици мюлари
12	РД11-811/28.04.2022	Н5	2022-04-28	Плевен; Славяново	34589	Развъдно стадо за пилета бройлери
13	РД 11-799/21.04.2022 г.	Н5	2022-04-21	Стара Загора; с. Еленино	12250	Кокоски носачки
14	РД11-757/14.04.2022	Н5N1	2022-04-14	Пловдив Садово; с. Богданица	87832	Кокоски носачки
15		Н5	2022-04-11	Бургас Камено; Черни връх	40	Заден двор
16	РД11-586/28.03.2022	Н5N1	2022-03-28	Пловдив Садово; Асеновград	177440	Кокоски носачки
17	РД-135/31.01.2022	Н5	2022-02-01	Хасково Димитровград; с. Брод	4000	Кокоски носачки
18		Н5	2022-01-26	Добрич; с. Фелдфебел Денково	99	Заден двор
19	РД11-36/12.01.2022 г.	Н5	2022-01-13	Хасково Стамболово	5800	Пекински патици
19 огнища с 712 076 засегнати птици (01.01. – 10.08.2022 г.)						

4. ОЦЕНКА НА РИСКА

Оценката на риска се фокусира върху оценката на вероятността от поява и разпространение на Инфлуенца А по птиците в рамките на Североизточен район.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига извърши оценка на факторите, които могат да повлияят на разпространението на болестта и евентуално посоката на разпространение на вируса на инфлуенцата по птиците и оцени дали някои области в района са изложени на по-висок риск от разпространение от други.

За да се оцени вероятността от поява и разпространение на инфлуенца по птиците в Североизточен район на България, ЦОРХВ идентифицира **девет групи от потенциални рискови фактори (показатели)**, които биха могли да повлияят на повторната поява и разпространението на инфлуенца по птиците. Тези групи показатели (фактори на риска) са избрани въз основа на опит, който вече е натрупан по време на епидемията от инфлуенца А по птиците в Европа и България през последното десетилетие и въз основа на оценката на показателите, способстващи за запазване на вируса в дивата природа и способстващи за повторната му поява.

I. Показатели, свързани с местонахождението на птицевъдния обект за отглеждане на домашни птици: в райони с висока гъстота на мигриращи диви птици, по-специално на птиците, определяни като „целеви видове“ за откриване на НРАІ Н5N1, Н5N8, Н5N2 или други разновидности на НРАІ с Н5 или Н7 антигени на хемаглутинин (естествени езера или реки, в които биха могли да се събират прелетни птици или местонахождение по миграционния маршрут на птиците, в непосредствена близост до места за почивка и размножаване на мигриращите диви водни птици т.е. възможен контакт с диви птици или материал, заразен с фекалии от диви птици), както и в райони с висока гъстота на птицевъдни обекти, особено в райони, в които е регистрирано заболяването.

В десет километровата зона на обекта, който ще населва бяла пекинска патица в обл. Силистра функционират още 2 индустриални птицевъдни обекта ,за бройлери) с епизоотично значение: единият е с капацитет 236700 бройлера, а другият – 14666 бройлера (в момента ненаселен).

Обектът с капацитет 236700 бр. бройлери (в момента населени само 3 халета) отстои само на 450 метра от птицевъдния обект, който иска да отглежда бяла пекинска патица. Двата обекта споделят общ път. Тази близост между двата обекта повишава риска поради транспортни и антропогенни фактори, което от своя страна изисква много висока степен на биосигурност.

II. Показатели, свързани с вида на отглежданите птици и методите на отглеждане: При кокошките носачки е установен по-висок риск от заразяване и предаване на вируса на инфлуенцата. По-висок е рискът от заразяване при свободно отглежданите птици (на открито), отколкото при тези, отглеждани в затворени пространства. Наличието в стопанството на категории домашни птици с голяма продължителност на живота и различни възрастови групи домашни птици (например кокошки носачки) също е рисков фактор.

III. Показатели, свързани с циркулацията на инфлуенца А по птиците в популациите на домашни птици, чрез движението на заразени птици от лични стопанства и животновъдни обекти с цел търговия. За оценка на този показател трябва да се вземе предвид състоянието на епизоотичната обстановка в съседните области и Р. Румъния.

IV. Показатели свързани с биосигурността: Ниските нива на биосигурност във фермата са предпоставка за възникване на инфекцията (възможност за внасяне на

инфекция чрез замърсени материали, МПС, свободно живеещи птици или чрез персонала). При птиците, отглеждани на открито нивото на биосигурност е по-ниско, отколкото при тези, отглеждани в затворени помещения при стриктно спазване на добрите фермерски практики. **Недопустимо е отглеждането на патици мюлари в близост (10 км зона) около птицевъдни обекти за отглеждане на кокошеви птици или фазанарии.**

V. Показатели, свързани с **почистването и дезинфекцията в птицевъдния обект** (възможни неефективни почистване и дезинфекция на халетата и съвременното отстраняване на торта).

VI. Показатели отнасящи се до **свързаността на обектите за отглеждане, търговия и клане на птици в района и на икономическите връзки.**

VII. Показатели, свързани с **дейностите по готовност и реакция на компетентния орган** (т.е. дали има действаща система за надзор, планиране на извънредни ситуации и лабораторен капацитет).

VIII. **Хоризонтални системи за контрол** в национален и регионален план – идентификация на стопанствата за отглеждане на домашни птици и контрол на движението им на територията на района и страната.

IX. Готовност за предприемане на мерки в извънредни ситуации, актуализирани **контингенс планове**, включително обезвреждане на трупове, съгласно изискванията на действащото законодателство по безопасен за околната среда начин.

Категориите на рисковете са определени по организационни, технически области, материална база, производствени единици и т.н. на птицевъден обект и включват достъп до обекта – огради, филтри на входа, на чиста и мръсна (черна) зони, фураж – съхранение, транспортни средства, водоснабдяване, проследяване на хигиената и ефективността на дезинфекциите, контрол на вредителите и т. н. Оценката на тази категория рискове е от компетенцията на органа, управляващ рисковете на територията на която се намира животновъдния обект и оценката се дава в резултат на предоставените от ОДБХ документи, удостоверяващи коректността на предприетите мерки при повторно зареждане на обекта, след констатиране на инфлуенца А по птиците – попълнен контролен лист за проверка на птицевъден обект, писма за изпращане на проби от домашни птици за изследване и анализни протоколи от акредитирана лаборатория, удостоверяващи отсъствието на вируса на инфлуенца А.

На база на горепосочените фактори може да се заключи, че:

1. Поради големия брой на **потенциални рискови фактори** и известния ефект, който те могат да окажат върху повторната поява и разпространението на НРАІ (особено тези, свързани със структурата на сектора птицевъдство в област Силистра) **вероятността НРАІ да се появи отново и разпространи към настоящия момент в рамките на Североизточен район се оценява с оценка ВИСОКО НИВО НА РИСК (Н) с висок потенциал за преминаване в по-високо ниво на тежест през предстоящия есенно-зимен сезон.**

2. Тази оценка се формира още и от фактите, че вирусът на НРАІ присъства в Европа и в дивата природа.

3. Оценка на нивата на риска при появата и разпространението на НРАІ по 6 степенната скала за нивата на риска.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига определя вероятността от поява и разпространение на НРАІ по 6 степенна скала за нивата на риска, както следва на фиг. 1.

Фиг. 1

Ниво на риска	Пояснение
Незначителен (N)	Изключително рядък, не заслужава да бъде разглеждан
Много нисък (VL)	Много нисък, но не може да се изключи
Нисък (L)	Рядък, но може да възникне
Среден (M)	Възниква регулярно
Висок (H)	Възниква често
Много висок (VH)	Събитията се случват много често

Фиг. 1. Скала на нивата на риска, оценявани по шестобална скала за оценка.

Напомняме, че е налице трайна тенденция за съхранение и циркулация на НРАИ вируси сред популацията от дивите птици в Европа, още повече по протежение на главния миграционен маршрут на птици и райони с висока гъстота на индустриални стопанства. Това от своя страна увеличава натиска върху интензивното производство, особено с приближаващия есенен прелетен сезон на дивите птици. Цитирания район включва висока плътност на популацията от кокошеви и водоплаващи птици. Друг утежняващ фактор са различните категории, технологични режими и предназначения на отглежданите птици (бройлери, родители за бройлери, патици за угояване и др.), което предполага невъзможността за изпълнение на принципа All-In–All-Out (всичко пълно – всичко празно).

Всичко това изисква определянето и бързото прилагане на подходящи и устойчиви стратегии за смекчаване на НРАИ, като например подходящи мерки за биологична сигурност, планове за надзор и мерки за ранно откриване в различните системи за производство на домашни птици.

Един от благоприятните факторите в полза към не разпространяване към момента е летния сезон, имайки предвид относително ниската устойчивост на вируса към факторите на околната среда, особено към физическите фактори като топлина, хипертонични условия и изсушаване, които бързо го инактивират.

5. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

5.1. Експертите на ЦОРХВ направиха оценка на риска от проникването на вирус на НРАИ в птицевъдните стопанства за Североизточен район въз основа на оценката на всички рискови фактори, способстващи за запазване на вируса в дивата природа и за повторната му поява и разпространение с навлизане във фермите. Рискът се определя като вероятност от поява и разпространение на НРАИ и въздействието му върху сектора на птицевъдство.

Центърът за оценка на риска по хранителната верига счита, че вероятността НРАИ да се появи отново и да се разпространи в рамките на Североизточен район към настоящия момент се оценява с оценка **ВИСОКО НИВО НА РИСК (H)** с висок потенциал за преминаване в по-високо ниво на тежест през предстоящия есенно-зимен сезон.

5.2. Вземайки под внимание историята на възникване на огнищата на НРАИ препоръчваме преди да започне същинско заселване, **ЗАДЪЛЖИТЕЛНО** да се направи

независим външен одит за цялостната организация на мерките за биосигурност и верифициране на направената оценка на превантивните мерки за недопускане проникване на вируса на НРАІ, включително и на отглеждането на домашни патици заедно с други видове домашни птици.

5.3. Устойчивият риск от заразяване с Инфлуенца А по птиците в околната среда изисква системно прилагане на строги практики за биосигурност и строга демаркация между средата във птицефермата, където се отглеждат птиците, и външната среда на стопанството. Тези мерки включват редовна поддръжка и ремонт на сградите, ясно обособен филтър между „бяла“ и „черна“ зони (напр. смяна на личното с работно облекло и обувки), определянето и прилагане на надеждни процедури за почистване и дезинфекция, които да се прилагат систематично за обеззаразяване на всяко оборудване и съхранението на материали (напр. материали за постеля) в зони, защитени от пряк или непряк контакт с диви птици. Освен това прилагането на устойчиви нива на биологична сигурност трябва да бъде гарантирано и проверено по цялата верига на производство на домашни птици, не декларативно а в реални измерители. Устойчивата продължителност на рисковия период от АІ може да представлява предизвикателство за устойчивостта на засилените мерки за биосигурност, прилагани по веригата за отглеждане на птици (напр. задължително изолиране на домашни птици на закрито) във високорискови зони или производствени сектори. Постоянното присъствие на вируси на НРАІ А(Н5) сред дивите птици и околната среда, и възможното намаляване на спазването на изискванията за биобезопасност може да увеличи риска от проникване на птича инфлуенца с потенциално по-нататъшно разпространение между предприятията, предимно в райони със съгъстена популация от птици;

5.4. Необходим е прицелен активен надзор на Инфлуенца А вирусите, комбиниран със засилен пасивен надзор при диви прелетни и синантропни птици в няколко приоритетни региона на страната, в т.ч. и в област Силистра при наличието на големи водни площи (река Дунав и множеството естествени, и изкуствени водоеми в областта), които могат да служат за места за отдих и търсене на храна от птиците. Преобладаващият подтип А/Н5N8/, установен при епидемиологичната вълна през сезон 2020 – юни 2021 е заменен от подтип А/Н5N1/ в настоящата вълна – есента 2021 – пролетта 2022. Всичко това показва необходимостта от това БАБХ ежегодно да актуализира и засилва активния надзор на дивите (прелетни и синантропни) птици в рисковите региони за възникване на огнища на НРАІ в страната и преимуществено около крупните птицевъдни стопанства.

5.5. Ранното откриване на вируса на Инфлуенца А по птиците е от основно значение за ограничаване на първичното огнище и за ограничаване на вторичното разпространение на причинителя от засегнатите предприятия, особено в районите с висок риск и производствените сектори. Ефикасността на системата за пасивен надзор е тясно свързана с нивото на осведоменост и ветеринарните власти следва непрекъснато да гарантират висока осведоменост сред заинтересованите страни в сектора на домашните птици, като насърчават бързото докладване на предполагаеми случаи въз основа на показатели като повишена дневна смъртност, спад в производството на яйца или в консумацията на фураж или вода.

5.6. Патиците и патиците-мюлари са особено приоритетни гостоприемници за Инфлуенца А вируси с ниска патогенна характеристика (LPAI), тъй като те най-често са апатогенни за тях, но могат да причиняват ниска смъртност или намалена носливост сред кокошевите видове птици. Тези нископатогенни вируси могат и спонтанно да мутират във НРАІ или да си обменят геномни сегменти с тях и се превръщат във високопатогенни. За това научно становище на ЕОБХ, 2017 г. счита, че

съвместното отглеждане на домашни патици и гъски, и кокошеви птици при определени условия играе решаваща роля за разпространението на Инфлуенца А вируси с HPAI и LPAI антигенна характеристика към кокошевите видове. Широко разпространената практика да се използват едни и същи транспортни средства за превоз на водоплаващи и кокошеви птици да бъде регламентирана, като за водоплаващи и кокошеви да бъдат използвани отделни/различни транспортни средства.

5.7. Поради силно негативното въздействие на HPAI епидемии през последните години е необходимо в кратки срокове да се изградят стратегии за готовност, както и да се направят средносрочни и дългосрочни стратегии за превенция, които да се прилагат предимно в гъсто населени птицевъдни райони, особено и в такива с разнородни видове и технологични групи птици.

5.8. Предвид смъртността при дивите птици е от голямо значение да се засилят действията по пасивен надзор, които често са ранен индикатор за активна циркулация на вирус в дивата популация.

5.9. Всички оператори от сектор птицевъдство и контролните органи следва да се подготвят за предстоящи есенно-зимен сезон, който се характеризира с увеличена вероятност от възникване на заболяването. Необходимо е да бъде извършен преглед на въведените мерки за биосигурност и при необходимост същите да бъдат актуализирани.

В заключение:

Съгласно последният доклад на Европейският орган за безопасност на храните относно разпространението на HPAI в периода от месец март до месец юни 2022 г., публикуван на 30 юни 2022 г., епидемичния сезон 2021/2022 г. е най-мощното разпространение на вируса на HPAI до момента, като устойчивостта му при диви птици показва, че той може да е станал ендемичен сред популациите на диви птици в Европа което означава, че рискът от разпространение на вируса сред домашните птици, хората и дивата природа в Европа остава през цялата година, с най-висок приоритет през есенните и зимните месеци.

В сравнение с епидемичния сезон 2020/2021 г. се наблюдава по-голяма устойчивост на вируса сред дивите птици, което може да означава продължителен риск от разпространение сред домашните птици и заразяване на бозайници. **Особено това важи за животновъдни обекти, в които птиците се отглеждат на открито и/или в близост са разположени птицевъдни обекти, в които се отглеждат кокошки, бройлери и водоплаващи.**

Тази констатация е във връзка и с доклада на ЕОБХ, че удължаването на рисковия период от своя страна е предизвикателство за устойчивостта на прилаганите мерки за биосигурност (забрана за отглеждане на открито) във рисковите зони, какъвто и Североизточен район. Наблюдава се промяна в съотношението на засегнатите диви птици от водоплаващи до грабливи и други видове птици, което предполага изместване на инфекцията от мигриращите през зимата птици към дивите птици, които пребивават или се размножават в Европа (включително и тези, които се размножават в колонии).

Съгласно препоръките в доклада, действията на компетентните органи следва да включват определянето и бързото прилагане на подходящи и устойчиви стратегии за намаляване разпространението на HPAI, включително и разделно отглеждане на кокошеви и водоплаващи птици, като подходящи мерки за биосигурност и ранно откриване.

Моля, също така да имате предвид и факта, че свободно отглежданите домашни патици при определени условия играят решаваща роля за разпространението на Инфлуенца А вируси с високопатогенна и нископатогенна антигенна характеристика към кокошевите видове, поради факта, че **съвместното отглеждане на кокошеви и водоплаващи птици се отчита като основен рисков фактор за предаване на инфлуенца на кокошевите видове.**

В случай на повторно населване се препоръчва да бъдат стриктно приложени изискванията на Делегиран регламент (ЕС) 2020/687 на Комисията от 17 декември 2019 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на правила за профилактика и контрол на някои болести от списъка (*OB L 174, 3.6.2020г., стр. 64 – 139*).

6. Литературни източници

1. Risk factors of primary introduction of highly pathogenic and low pathogenic avian influenza virus into European poultry holdings, considering at least material contaminated by wild birds and contact with wild birds, Central Veterinary Institute, Wageningen University, 2017. Risk factors of primary introduction of highly pathogenic and low pathogenic avian influenza virus into European poultry holdings, considering at least material contaminated by wild birds and contact with wild birds. EFSA supporting publication 2017:EN-1282. 24 pp. doi:10.2903/sp.efsa.2017.EN-1282 <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.2903/sp.efsa.2017.EN-1282> ;
2. Avian influenza overview May - August 2020, EFSA (European Food Safety Authority), ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control), EURL (European Reference Laboratory for Avian Influenza), Adlhoch C, Fusaro A, Kuiken T, Niqueux É, Terregino C, Staubach C, Muñoz Guajardo I and Baldinelli F, 2020. Scientific report: Avian influenza overview February □ May 2020. EFSA Journal 2020;18(9):6270, 40 pp. doi:10.2903/j.efsa.2020.6270 <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.2903/j.efsa.2020.6270>
3. Avian influenza overview February - May 2020, FSA (European Food Safety Authority), ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control), EURL (European Reference Laboratory for Avian Influenza), Adlhoch C, Fusaro A, Kuiken T, Niqueux É, Terregino C, Staubach C, Muñoz Guajardo I and Baldinelli F, 2020. Scientific report: Avian influenza overview February □ May 2020. EFSA Journal 2020;18(6):6194, 47 pp. doi:10.2903/j.efsa.2020.6194 <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2020.6194>
4. 2010/367/ЕС: Решение на Комисията от 25 юни 2010 година относно прилагането от страна на държавите-членки на програми за надзор на инфлуенцата по птиците при домашни и диви птици (нотифицирано под номер С(2010) 4190) (Текст от значение за ЕИП), OJ L 166, 1.7.2010, p. 22–32;
5. Окончателен доклад от одит проведен в България от 10 до 14 юни 2019 година с цел оценка на прилагането на мерките за предотвратяване и борба с инфлуенцата по птиците
6. High Pathogenicity Avian Influenza (H5N8) in Russia 4 September 2020 Ref: VITT/1200 HPAI H5N8, Russia Department for Environment, Food and Rural Affairs Animal and Plant Health Agency Advice Services - International Disease Monitoring 4 September 2020 Ref: VITT/1200 HPAI H5N8, Russia
7. Sowath Ly, Sirenda Vong, Philippe Cavailler, Elizabeth Mumford, Channa Mey, Sareth Rith, Maria D. Van Kerkhove, San Sorn, Touch Sok, Arnaud Tarantola & Philippe Buchy. (2016) Environmental contamination and risk factors for transmission of highly pathogenic avian influenza A(H5N1) to humans, Cambodia, 2006-2010. BMC Infectious Diseases volume 16, Article number: 631.
8. Gonzales J.L., Elbers, A.R.W., Beerens N.(2017) Risk factors of primary introduction of highly pathogenic and low pathogenic avian influenza virus into European poultry holdings, considering at least material contaminated by wild birds and contact with wild birds, doi:10.2903/sp.efsa.2017.EN-1282.
9. Boni, M.F., Galvani, A.P., Wickelgren, A.L., Malani, A., 2013. Economic epidemiology of avian influenza on smallholder poultry farms. Theoretical population biology 90, 135-144.
10. Busani, L., Valsecchi, M.G., Rossi, E., Toson, M., Ferre, N., Pozza, M.D., Marangon, S., 2009b. Risk factors for highly pathogenic H7N1 avian influenza virus infection in poultry during the 1999-2000 epidemic in Italy. Veterinary journal (London, England : 1997) 181, 171-177.

11. Gonzales, J.L., Boender, G.J., Elbers, A.R., Stegeman, J.A., de Koeijer, A.A., 2014. Risk based surveillance for early detection of low pathogenic avian influenza outbreaks in layer chickens. Preventive veterinary medicine 117, 251-259.
12. Marinova-Petkova, A., Georgiev, G., Petkov, T., Darnell, D., Franks, J., Kayali, G., Walker, D., Seiler, P., Danner, A., Graham, A., McKenzie, P., Krauss, S., Webby, R.J., Webster, R.G., 2016. Influenza surveillance on 'foie gras' duck farms in Bulgaria, 2008-2012. Influenza and other respiratory viruses 10, 98-108.
13. Wei-Shan Liang, Yu-Chen He, Hong-Dar Wu, Yao-Tsun Li, Tai-Hwa Shih, Gour-Sheng Kao, Horng-Yuh Guo, Day-Yu Cha (2020), Ecological factors associated with persistent circulation of multiple highly pathogenic avian influenza viruses among poultry farms in Taiwan during 2015-17, Published: August 13, 2020. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0236581>
14. Webster, R.G., Bean, W.J., Gorman, O.T., Chambers, T.M. & Kawaoka, Y. (1992). Evolution and ecology of influenza A viruses. Microbiology Reviews, 56, 152-179.
15. Lo`ndt, B.Z., Nunez, A., Banks, J., Nili, H., Johnson, L.K. & Alexander, D.J. (2008). Pathogenesis of highly pathogenic avian influenza A/turkey/Turkey.1/2005 H5N1 in Pekin ducks (Anas platyrhynchos) infected experimentally. Avian Pathology, 37, 619, 627.
16. Avian influenza overview December 2021 – March 2022, EFSA Journal 2022;20(4):7289, DOI: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7289>
17. Доклад № 93-2775 от 23.05.2022г на дирекция „Политики по агрохранителната верига“, МЗМ

Изготвили становището:

д-р Е. Макавеев

д-р Койчо Коев, д.в.м.

15.09.2022 г.

Приложение 1

1. Правно основание

1.1 Международно законодателство

- **Код за сухоземни животни на ОИЕ** (Terrestrial Animal Health Code), Chapter 10.4 ‘Infection with Avian influenza viruses; <https://www.oie.int/doc/ged/D10905.PDF>
- **Наръчник за здравето на сухоземните животни на ОИЕ** (Terrestrial Animal Health Manual), Chapter 3.3.4 ‘Avian influenza (infection with avian influenza viruses);

1.2. Европейско законодателство

➤ **Регламент (ЕС) 2017/625** на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2017 година относно официалния контрол и другите официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита, за изменение на регламенти (ЕО) № 999/2001, (ЕО) № 396/2005, (ЕО) № 1069/2009, (ЕО) № 1107/2009, (ЕС) № 1151/2012, (ЕС) № 652/2014, (ЕС) 2016/429 и (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета, регламенти (ЕО) № 1/2005 и (ЕО) № 1099/2009

на Съвета и директиви 98/58/ЕО, 1999/74/ЕО, 2007/43/ЕО, 2008/119/ЕО и 2008/120/ЕО на Съвета, и за отмяна на регламенти (ЕО) № 854/2004 и (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 89/608/ЕИО, 89/662/ЕИО, 90/425/ЕИО, 91/496/ЕИО, 96/23/ЕО, 96/93/ЕО и 97/78/ЕО на Съвета и Решение 92/438/ЕИО на Съвета, (*ОВ L 95, 7.4.2017, п. 1–142*);

➤ **Регламент (ЕС) 2016/429** от 9 март 2016 г. на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година за заразните болести по животните и за изменение и отмяна на определени актове в областта на здравеопазването на животните (Законодателство за здравеопазването на животните) (*ОВ L 84, 31.3.2016г., стр. 1–208*); С **Регламент (ЕС) 2016/429** се установяват правила за профилактика и контрол на болестите по животните, които се предават на животните или на хората. С посочените правила се уреждат в частност:

- ✓ ранното откриване, уведомяване и докладване за болести, надзорът, програмите за ликвидиране и статутът „свободен от болест“ (част II, членове 18 – 42);
- ✓ осведомеността, подготвеността и контролът на болестите (част III, членове 43 – 83);
- ✓ регистрацията и одобряването на животновъдни обекти и превозвачи, движението и проследимостта на животни, зародишни продукти и продукти от животински произход в рамките на Съюза (част IV, членове 84 – 228 и част VI, членове 244 – 248 и 252 и – 256).
- ✓ Преамбюл (27) набляга на мерките за профилактика и контрол на всяка заразна болест по животните, които следва да бъдат разработени за конкретния случай, така че да **бъдат насочени към индивидуалния ѝ епидемиологичен профил и последиците от нея, както и разпространението ѝ в рамките на Съюза.**
- ✓ Съгласно Преамбюл (43), биологичната сигурност е един от основните инструменти за профилактика, с които разполагат операторите и останалите лица, които работят с животни, за предотвратяване на внасянето, развитието и разпространението на заразни болести по животните към, от и сред дадена животинска популация. **Приеманите мерки за биологична сигурност следва да бъдат достатъчно гъвкави, да отговарят на вида производство и съответните видове или категории животни, и да отчитат местните обстоятелства и техническото развитие.** При все това операторите, държавите членки или Комисията следва да запазят възможността да насърчават профилактиката на заразните болести посредством по-високи стандарти за биологична сигурност като разработват свои собствени ръководства за добри практики. Въпреки че биологичната сигурност може да изисква известни предварителни инвестиции, резултатът от намаляването на болестите по животните, следва да бъде положителен стимул за операторите.

➤ **Делегиран регламент (ЕС) 2020/2002** на Комисията от 7 декември 2020 година за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на уведомяването и докладването на равнището на Съюза за болести от списъка, по отношение на форматите и процедурите за представяне и докладване на програми за надзор на равнището на Съюза и на програми за ликвидиране на болести, както и по отношение на заявлението за признаване на статут „свободен от болест“ и на компютризираната информационна система, (*ОВ L 412, 8.12.2020, п. 1 – 28*);

➤ **Делегиран регламент (ЕС) 2019/2035** на Комисията от 28 юни 2019 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на правилата за животновъдните обекти, в които се отглеждат

сухоземни животни, и за люпилните и за проследимостта на определени отглеждани сухоземни животни и яйца за люпене (OB L 314, 5.12.2019г., стр. 115 - 169)

➤ **Делегиран регламент (ЕС) 2020/687** на Комисията от 17 декември 2019 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на правила за профилактика и контрол на някои болести от списъка (OB L 174, 3.6.2020г., стр. 64 – 139) – допълва правилата за осведомеността, подготвеността и контрола на болестите, които се прилагат по отношение на болестите от списъка, посочени в член 9, параграф 1, букви а), б) и в) от Регламент (ЕС) 2016/429.

- ✓ Преамбюл (17) В Регламент (ЕС) 2016/429 се установяват основните правила относно мерките за контрол на болестите, които да се прилагат в засегнатите животновъдни обекти в случай на поява на огнище на болест от категория А. **Същевременно на компетентните органи се дава известна свобода на действие при вземането на решение кои от тези мерки да се прилагат.** За да се даде възможност на компетентните органи да предприемат най-пропорционалните и ефикасни мерки за контрол и да се гарантира хармонизирано прилагане на мерките, предприемани от държавите членки, е целесъобразно да се определят подробни критерии за вземане на решения, **основани на епидемиологичните обстоятелства, типа и местоположението на животновъдните обекти, видовете и категориите животни, както и икономическите или социалните условия в областта, засегната от болестта.**
- ✓ Преамбюл (19) дава възможност да се адаптират мерките за контрол на болестите към всяка конкретна ситуация, компетентният орган следва да има възможност да прилага мерки за контрол на болестите, които не са специално предвидени в Регламент (ЕС) 2016/429 или в настоящия делегиран регламент, **като взема предвид епидемичната обстановка и след оценка на риска.**
- ✓ Преамбюл (22) дава възможност, където е целесъобразно, **подробно да се опишат мерките за контрол, които се прилагат в определени свързани животновъдни обекти и места.** За да бъдат ефективни, тези мерки трябва да бъдат гъвкави и пропорционални, без да налагат излишна тежест на операторите или компетентните органи. Поради това компетентните органи следва да имат право, при изключителни обстоятелства, да предоставят дерогации от общите разпоредби след извършване на оценка на риска.

➤ **Регламент за прилагане (ЕС) 2020/690** на Комисията от 17 декември 2019 година за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) 2016/429 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на болестите от списъка, които попадат в обхвата на програми за надзор на равнището на Съюза, географския обхват на тези програми и болестите от списъка, за които може да бъде определен статут „свободен от болест“ на компартиментите, (OB L 174, 3.6.2020, р. 341–344).

Съгласно законодателството на ЕС, всички предполагаеми случаи на НРАІ при домашни или птици, отглеждани в затворени помещения, трябва да бъдат разследвани и да се предприемат подходящи мерки в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/429 („Закон за здравето на животните“) и правилата за превенция и контрол на някои болести, определени в Делегираните на Комисията Регламент (ЕС) 2020/687 трябва да се вземат в случай на потвърждение.

Мерки по мониторинг на заболяването

От 2003 г. насам държавите-членки на ЕС трябва да провеждат програми за наблюдение на инфлуенца по птиците, насочени към ранно откриване на високопатогенни вируси на инфлуенца по птиците и за откриване на инфекции с нископатогенни вируси на инфлуенца по птиците от подтипове Н5 и Н7 при домашни птици, които имат потенциал да мутират към високопатогенни вируси на инфлуенца

по птиците. патогенна форма на вируса. Надзорът за инфлуенца по птиците е задължителен и в съответствие с Регламент за прилагане (ЕС) 2020/690 високопатогенната инфлуенца по птиците и инфекцията с нископатогенни вируси на инфлуенца по птиците са предмет на програми за надзор на Съюза, които са програми от значение за Съюза като цяло.

Надзорът на инфлуенцата по птиците при домашни и диви птици трябва да се прилага на цялата територия на всички държави-членки на ЕС и в съответствие с разпоредбите, посочени в приложение II към Делегиран регламент (ЕС) 2020/689.

В съответствие с Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/2002 държавите-членки предоставят на Комисията всяка година данни за резултатите от изпълнението на програмите на Съюза за наблюдение. Данните се подават по електронен път чрез Информационната система за болести по животните (ADIS).

1.3. Европейски орган по безопасност на храните (ЕОБХ; EFSA) и Европейски център за превенция и контрол на заболяванията (ECDC)

- Avian influenza: new scientific advice boosts EU preparedness: <https://www.efsa.europa.eu/en/press/news/171016>
- Avian influenza, EFSA Journal 2017;15(10):4991, DOI: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2017.4991>
- EFSA, Annual Report on surveillance for avian influenza in poultry and wild birds in Member States of the European Union in 2020, <https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/2021-07/9985.pdf>
- Reports and risk assessments of the European Centre for Disease Prevention and Control collaborates with EFSA in relation to the relevance of avian influenza for humans: risk assessment on public health, <https://www.ecdc.europa.eu/en/avian-influenza>
- Avian influenza overview September – December 2021, EFSA Journal 2021;19(12):7108, DOI: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2021.7108>
- Avian influenza overview December 2021 – March 2022; EFSA Journal 2022;20(4):7289; DOI: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7289>
- Avian influenza overview March – June 2022; EFSA Journal 2022;20(8):7415; DOI: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7415>

1.2 Национално законодателство

- **Закон за управление на хранителната верига**, (Обн. ДВ. бр.51 от 5 Юни 2020 г.)
- **Закон за ветеринарномедицинската дейност**, (в сила от 02.05.2006 г., Обн. ДВ. бр.87 от 1 Ноември 2005г., изм. и доп. ДВ. бр.71 от 11 Август 2020г.)
- **Наредба № 23** от 20.01.2006 г. за реда и начина за обявяване и регистрация на заразните болести по животните;
- **Наредба № 44** от 20 април 2006 г. за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти (Обн. ДВ. бр.41 от 19 Май 2006 г., изм. ДВ. бр.6 от 22 Януари 2021г.)
- **Стандартна оперативна процедура за минималните срокове за зареждане с нови животни в животновъдни обекти, в които животните са ликвидирани поради възникване на заразно заболяване - СОП ЗХОЖ-19** (18.12.2019 г.): https://www.bfsa.bg/userfiles/files/ZHOJKF/proceduri/sop_19.pdf

- **Инструкция за почистване и дезинфекция в епизоотично огнище**
(<http://www.babh.government.bg/userfiles/files/ZHOJKF/proceduri/%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%20%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%B5%D0%BF%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%20%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B8%D1%89%D0%B5%2031.01.2019.pdf>);
- **ПМС № 81** от 27 април 2020 г. за приемане на Наредба за условията и реда за разходване на средствата за обезщетяване на собствениците на животни в случаите по чл. 47, ал. 1 от Закона за ветеринарномедицинската дейност (брой: 40, от дата 5.5.2020 г.)
- **Национална програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните и зоонозите в България 2022 – 2024 г.**, с разработена към нея: Програма за надзор на болестта инфлуенца при домашни и диви птици в България през 2022 - 2022 г. като структурата на надзора в програмата е базирана на два подхода – надзор, основан на риск анализ, и надзор, основан на взимането на представителни проби;
- **Практическо ръководство за борба с високо и нископатогенната (H5 И H7) Инфлуенца А по птиците** като част от Оперативния план за ликвидиране на особено актуални заразни болести по животните в Република България (приложение към Заповед № РД 11-166/23.01.2018 г. на директора на БАБХ);
- **Информационна брошура за биосигурност за птици:**
https://www.bfsa.bg/userfiles/files/ZJ/diseases/influenza/BiosecurityPtici_Compresed.pdf
- **Наръчник за биосигурност в птицеферми:**
<https://www.bfsa.bg/userfiles/files/ZJ/diseases/influenza/Biosigurnost-narachnik.pdf>
- **ЦОРХВ, Научна оценка на риска от поява и разпространение на високо патогенна инфлуенца А (HPAI) при заселване на животновъдни обекти (ЖО) за отглеждане на птици⁴**
- **ЦОРХВ, Научно Становище „Някои рискови фактори при транспорт на птици за разпространяване на Инфлуенца А по птиците“**,
<https://corhv.government.bg/%D0%94-%D0%A0-%D0%9C%D0%90%D0%94%D0%9B%D0%95%D0%9D-%D0%92%D0%90%D0%A1%D0%98%D0%9B%D0%95%D0%92%D0%90-%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%9E-%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A9%D0%95-%E2%80%9E%D0%9D%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B8-%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B8-%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82-n-71-1907>

⁴ ЦОРХВ, Научна оценка на риска от поява и разпространение на високо патогенна инфлуенца а (HPAI) при заселване на животновъдни обекти (жо) за отглеждане на птици, DOI 10.5281/zenodo.4817473;
<https://corhv.government.bg/%D0%95%D0%BA%D0%B8%D0%BF-%D0%A6%D0%9E%D0%A0%D0%A5%D0%92-%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%90-%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%90-%D0%9D%D0%90-%D0%A0%D0%98%D0%A1%D0%9A%D0%90-%D0%9E%D0%A2-%D0%9F%D0%9E%D0%AF%D0%92%D0%90-%D0%98-%D0%A0%D0%90%D0%97%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%95%D0%9D%D0%98-%D0%95-%D0%9D%D0%90-%D0%92%D0%98%D0%A1%D0%9E%D0%9A%D0%9E-n-71-1538>